Vlaanderen
verbeelding werkt

Cultuurnota IGS Cultuur Noorderkempen 2027-2032

Inhoud

Inleiding ... 3
Omgevingsanalyse ... 4
Kempen Pionier ... 5
Uitdagingen ... 7
Demografische veranderingen ... 7
Vrijwilligerswerk en verenigingen onder druk ... 9
Gebrek aan ondersteuning voor lokaal talent ... 10
Onderfinanciering van onze regio ... 10
Infrastructuur en ruimte ... 11
Nood aan regisseursrol ... 12
Bibliotheken ... 12
Conclusie ... 13
Gezamenlijke visie en ambities ... 13
Doelstellingen ... 15
SD1 Het IGS Cultuur vormt een wendbare organisatie met regisseurs- en antennefunctie ... 15
OD1 Omvormen van Erfgoed Noorderkempen met EC, IOED, Archief en Cultuur tot 1 organisatiestructuur ... 15
OD2 Uitbouw van een antennefunctie ... 16
OD3 Uitbouw van de regisseursrol ... 17
OD4 Het IGS bundelt, financiert en programmeert het regionale vormingsaanbod voor cultuur- en bibliotheekmedewerkers 18
OD5 Een regionaal subsidiekader en financiële begeleiding voor culturele projecten ... 18
OD6 IGS bouwt aan een communicatiekader voor de regio ... 20
OD7 Het IGS optimaliseert het gebruik van infrastructuur en materiaal ... 20
SD2 Regionaal ondersteuningsnetwerk voor makers, verenigingen en organisatoren ... 21
OD1 Oprichten regionaal makersnetwerk met inspraak- en netwerkmomenten ... 21
OD2 Vrijwilligers en verenigingen versterken ... 22
OD3 IGS Cultuur stimuleert de spreiding van professionele kunsten in de hele regio. ... 23
SD3 IGS Cultuur faciliteert toegankelijke en inclusieve cultuurparticipatie van kansengroepen ... 24
OD1 IGS bouwt aan een bovenlokaal netwerk vrijetijdsparticipatie ... 24
OD2 Verhogen participatie door kennisdeling, gezamenlijke initiatieven en data ... 25
OD3 Digitale en hybride participatie faciliteren ... 26
OD4 Het IGS maakt ambassadeurs van specifieke doelgroepen ... 26
SD4 De bibliotheken als culturele, digitale en participatieve hubs ... 27
OD1 Structureel overleg en inbedding ... 27
OD2 Gezamenlijke activiteiten en campagnes ... 27
OD3 Versterken van bibliotheken rond digitale inclusie en hybride cultuurbeleving ... 28
OD4 Faciliteren van gezamenlijke aankopen en transversale samenwerking ... 28
Organisatie en governance IGS Cultuur Noorderkempen ... 29
Organisatie en samenwerking ... 29
Ambtelijk en politiek overleg ... 30
Financiering: principes en aanpak ... 31
Vlaamse werkingssubsidie ... 31
Lokale cofinanciering ... 31
Gemeentelijke bijdragen ... 32
Private ondersteuning ... 32
Besluit en call-to-action ... 33

Inleiding

Arendonk, Baarle-Hertog, Beerse, Hoogstraten, Kasterlee, Lille, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels, Rijkevorsel, Turnhout en Vosselaar slaan de handen in elkaar om een **Intergemeentelijk Samenwerkingsverband (IGS) voor cultuur** op te richten in de Noorderkempen voor de periode 2027-2032. Deze twaalf gemeenten vertalen het Bovenlokaalcultuurdecreet van 8 maart 2024 | Departement Cultuur, Jeugd & Media naar de praktijk voor hun regio. (Zie begeleidend document voor meer informatie rond het decreet en het traject.)

Door onze krachten te bundelen, kunnen we met beperkte middelen méér realiseren en grotere projecten aan die een individuele gemeente alleen niet kan dragen. Elke gemeente behoudt haar eigenheid en autonomie, maar we werken samen waar dat logisch en efficiënt is, zodat we schaalvoordelen en gedeelde beleidsimpact bereiken zonder het lokale culturele karakter te verliezen. Daarnaast willen we middelen aanboren om de pioniersrol van onze regio ook in vernieuwende cultuurpraktijken te bestendigen en uit te bouwen.

We streven naar een wendbare en actieve organisatie met zichtbare output die iedere gemeente ten goede komt. Lokale besturen verwachten dat het IGS een regierol opneemt om culturele actoren te ondersteunen en te verbinden op het lokale en Vlaamse niveau. Met dit samenwerkingsverband kiezen we voor daadkracht, een duidelijk mandaat en zichtbare resultaten, zodat cultuurdeelname en cultuurcreatie in de Noorderkempen niet alleen kan bloeien, maar ook verder kan groeien.

Tegelijk is onze motivatie meer dan louter het volgen van het decreet. Onderzoek uit 2023 toont overtuigend aan dat cultuurparticipatie verder reikt dan ontspanning en rechtstreeks bijdraagt aan burgerzin, sociale cohesie en persoonlijke ontwikkeling, en dit **ongeacht inkomen of opleidingsniveau**. Nederlandse Cultuurmonitor (april 2025) constateerde tal van maatschappelijke baten van cultuurparticipatie, waaronder betere mentale en fysieke gezondheid, een sterkere gemeenschapsidentiteit, verkleining van de kloof tussen diverse bevolkingsgroepen en versterking van burgerschap en democratie. **Investeren in een breder en inclusiever cultuurgebruik is dus investeren in onze samenleving.** Vanuit die overtuiging willen we de deelname aan cultuur voor álle inwoners van onze regio vergemakkelijken en vergroten, met bijzondere aandacht voor groepen die vandaag minder bereikt worden.

(bron: Culture and democracy, the evidence - Publications Office of the EU, Cultuur en participatie - Cultuurmonitor)

Disclaimer

In deze nota gebruiken we regelmatig de term makers. We kiezen bewust niet voor de klassieke term kunstenaars, omdat die niet altijd aansluit bij hoe mensen zichzelf zien. Veel creatievelingen voelen zich niet aangesproken door het woord kunstenaar of vinden het te beladen of intimiderend. Met makers bedoelen we dan ook in de breedste zin van het woord iedereen die op een creatieve manier iets tot stand brengt of een verschil maakt. Dat gaat van muzikanten, acteurs, comedians, beeldende kunstenaars en schrijvers tot creatieve ondernemers, ambachtslui en andere creatievelingen. Deze inclusieve term erkent de diversiteit van het veld en geeft ruimte aan zowel gevestigde als nieuwe vormen van cultuur en creatie

Omgevingsanalyse

Het culturele verenigingsveld in de regio Noorderkempen is rijk, divers en lokaal sterk verankerd. We onderscheiden vijf hoofdsegmenten: amateurkunsten, socio-culturele verenigingen, professionele kunsten, erfgoedverenigingen en informele of private cultuurinitiatieven.

De **amateurkunsten** en het **socio-cultureel werk** vormen samen het kloppende hart van het lokale culturele leven. In elke gemeente dragen fanfares, toneelgroepen, dansverenigingen, vrijetijds- en hobbyclubs bij aan een toegankelijk en gedragen cultuuraanbod dicht bij de mensen. Het socio-culturele veld bestaat uit een grote verscheidenheid aan sociale, educatieve en gemeenschapsvormende verenigingen die diep geworteld zijn in lokale infrastructuur zoals parochiezalen en gemeentelijke lokalen. Ze zijn een belangrijke pijler van sociale cohesie, identiteit en burgerschap in de regio.

Het **professionele kunstenveld** is geconcentreerd in Turnhout, met **Autonoom provinciebedrijf Cultuurhuis De Warande** als cultureel centrum (CC) en hub. Zij huisvest tevens de bibliotheek en regionale sociaal-culturele organisatie **DINAMO.** Turnhout is de thuishaven van verschillende Vlaamse erkende actoren, waaronder **Theater Stap** en **HETGEVOLG** (sociaal-artistiek theater), het architectuurplatform **AR-TUR**, de beeldverhaalwerking van **Stripgids**, het filmfestival **MOOOV**, het kunstenfestival **STORMOPKOMST** en het kunsteducatieve netwerk **Kunst in Zicht**.

In **Kasterlee** ligt het internationaal erkende kunstencentrum **Masereel** (voorheen Frans Masereel Centrum), een werk- en residentieplek voor beeldende en grafische kunsten. Speciale aandacht gaat ook uit naar **Vzw La:ch** in Hoogstraten dat professionele, grootschalige musical- en circusproducties met een bovenlokale impact realiseert.

In de enclave **Baarle-Hertog** beschikken we over een uniek cultuurcentrum dat zowel de Nederlandse als de Vlaamse bibliotheek (**Theek5)** als de academie huisvest. Zij zijn een pionier in verregaande internationale samenwerking in het Vlaamse cultuurlandschap.

Daarnaast beschikken enkele gemeenten over een **gemeenschapscentrum** met bovenlokale betekenis: **GC ’t Heilaar** (Beerse), **GC Hoogstraten**, **GC De MARc/kT**

(Merksplas) en **GC De Wouwer** (Ravels). Zij programmeren elk een beperkt maar waardevol publieksaanbod en ondersteunen lokale makers en verenigingen.

Podiuminfrastructuur is tevens aanwezig in **Arendonk** (De Garve, 't Onkrooid), **Hoogstraten** (Rabboenizaal) en **Oud-Turnhout** (OC De Djoelen).

Gemeenten **Arendonk, Kasterlee**, **Lille**, **Rijkevorsel** en **Vosselaar** beschikken niet over een volwaardig cultuur- of gemeenschapscentrum, maar wel over ontmoetingsruimtes en polyvalente infrastructuur voor culturele activiteiten.

De **erfgoedsector** is stevig verankerd via actieve heemkundige kringen en museale spelers, ondersteund door de erfgoedcel en IOED **Erfgoed Noorderkempen.** De regio telt meerdere (erkende) musea met een sterke publiekswerking, zoals het **Nationaal Museum van de Speelkaart, het Begijnhofmuseum en het Taxandriamuseum** in Turnhout, **het Gevangenismuseum** in Merksplas en het **Stedelijk Museum** van Hoogstraten.

Daarnaast groeit het aantal **informele en private cultuurinitiatieven**: geëngageerde burgers maar ook tijdelijke, vaak collectieve burgerprojecten of individuele makers die buiten de klassieke verenigingsstructuren werken. Ze onderscheiden zich door hun laagdrempeligheid, experimentele aard en vernieuwing, maar botsen vaak op drempels qua ruimte, erkenning of ondersteuning. Enkele voorbeelden zijn: expo en atelier ruimte **Creative Factory** (Turnhout), concertzaal **Singer** (Rijkevorsel), concertorganisator **Wildeman** (Arendonk), kunstenorganisatie **Spazio Nour** dat Kasteel Hof d'Intere als laboratorium gebruikt voor nieuwe vormen van kunst- en erfgoedbeleving (Lille) en volksfeest **Foxfeesten** (Vosselaar).

Samen vormen deze vijf segmenten een dynamisch maar ongelijk gespreid cultureel ecosysteem. De enige constante die we vaststellen is dat élke gemeente een **sterke bibliotheekwerking** heeft.

De concentratie van professionele spelers en middelen in Turnhout contrasteert met de sterke lokale inbedding van het verenigingsleven in de kleinere gemeenten. Respect voor die lokale eigenheid vormt dan ook het uitgangspunt van dit traject. Bovenlokale samenwerking moet kansen creëren om het bestaande te versterken, drempels te verlagen en nieuwe verbindingen mogelijk te maken.

Kempen Pionier

De Noorderkempen hebben een lange traditie van **pionierschap en vernieuwingsdrang.** Doorheen de geschiedenis liep onze regio voorop in experiment en maatschappelijke innovatie, van landbouw en natuurbeheer tot industrie, zorg en cultuur. Dat pionierschap zit in ons DNA en vertaalt zich vandaag nog steeds in de manier waarop we samenwerken, ondernemen en zorg dragen voor elkaar.

Van oudsher waren de Kempense gronden arm, maar dat werd onze grootste drijfveer tot vernieuwing. Boeren, ambachtslui en ondernemende families toonden veerkracht en creativiteit in het omvormen van heide en zand tot vruchtbaar landschap. Met de ontginning van heidegronden, de aanleg van kanalen en experimenten in natuurbeheer werden de Kempen een proeftuin voor **duurzaam landschapsbeheer.**

Die geest van vernieuwing leeft voort in hedendaagse initiatieven van organisaties zoals **Natuurpunt en de Regionale Landschappen**, die erfgoed, ecologie en participatie met elkaar verbinden.

De landbouwrevolutie die hier vorm kreeg, ging hand in hand met **industriële en sociale innovatie.** De steenbakkerijen, drukkerijen, textielfabrieken en coöperaties brachten werk, welvaart en gemeenschapszin. Turnhout groeide uit tot hoofdstad van de **grafische industrie**, met bedrijven als Brepols, Van Genechten en Cartamundi als pioniers in druk- en papierproductie.

Janssen Pharmaceutica in Beerse groeide uit tot een van de belangrijkste innovatiecentra van Johnson & Johnson wereldwijd en blijft toonaangevend in farmaceutisch onderzoek en duurzame productie. In Turnhout verenigt de **Open Manufacturing Campus** bedrijven die grensverleggend werken rond spitstechnologie. Samen tonen deze ondernemingen hoe de Noorderkempen niet alleen cultureel, maar ook economisch en technologisch blijven vernieuwen.

Ook in de **zorg en het gemeenschapsdenken** liep de regio voorop. **De landloperskolonie** in Merksplas, de landbouwcoöperaties in Hoogstraten en de eerste sociale werkplaatsen tonen hoe samenwerking, solidariteit en experiment hier van oudsher samenkomen. Die zorgende houding, gekoppeld aan **innovatie en samenwerking,** blijft een constante in het Kempense verhaal.

Daarnaast is het vermogen om te zorgen voor wie tijdelijk buiten de samenleving valt typerend. Sinds 2001 huisvest de regio een **opvangcentrum** van Fedasil in Arendonk, dat in samenwerking met lokale partners inzet op participatie en ontmoeting. De aanwezigheid van **vier gevangenissen** (Hoogstraten, Merksplas, Turnhout en Wortel) maakt de Noorderkempen bovendien een unieke plek waar cultuur, educatie en herstelgerichte initiatieven elkaar versterken. Het **Penitentiair Schoolcentrum** in Hoogstraten en organisaties zoals **De Rode Antraciet** bouwen verder op die traditie van leren en verbinden binnen detentie. De gevangenisbibliotheken, leesclubs en artistieke projecten tonen hoe cultuur ook daar een weg opent naar ontmoeting en ontwikkeling.

Ook in de **zorg voor mensen met een beperking** toont onze regio haar vernieuwingszin. Initiatieven zoals Widar in Merksplas pionieren met leef- en werkgemeenschappen waar zorg, ambacht, landbouw en kunst samenkomen. Ze vertrekken vanuit de overtuiging dat mensen met een beperking niet enkel nood hebben aan ondersteuning, maar ook aan ruimte, verbondenheid en zinvolle arbeid.

We hebben hier altijd ruimte geboden aan **kunst en experiment**. De Kempen kenden een van de eerste kunstacademies van het land: **de Academie van Turnhout** is

opgericht in 1802. Samen met de **academies van Arendonk en Noorderkempen** (die ook al meer dan 60 jaar bestaan) zetten we die lijn voort en garanderen we tot op vandaag artistieke vorming in élke gemeente. In 1972 werd **De Warande** opgericht, als een van de **eerste culturele centra van Vlaanderen**, en datzelfde jaar kreeg het **Frans Masereelcentrum** in Kasterlee een nieuwe toekomst als internationaal residentiecentrum voor grafische kunst en experiment.

Vanuit het middenveld bloeiden talloze initiatieven die cultuur bovenlokaal zichtbaar maakten. **Concertzaal Biebop** in Vosselaar trok in de jaren tachtig muziekliefhebbers uit heel Europa. Sjock in Lille mag zich het **oudste festival van Vlaanderen** noemen. **De Singer** in Rijkevorsel groeide uit van een leegstaand naaiatelier tot een referentieplek voor muziek en podiumkunsten. In Baarle-Hertog, waar de grens letterlijk door het cultuurcentrum loopt, is grensoverschrijdende samenwerking met Nederland dagelijkse realiteit en een uniek voorbeeld van **internationaal cultureel pionierschap.**

Onze regio heeft dus niet alleen een **geschiedenis van artistieke innovatie**, maar ook van **maatschappelijk, industrieel en ecologisch pionierschap**. Maar wat ons ook kenmerkt is vernieuwen met beide voeten op de grond. We durven dromen, maar koppelen die altijd aan daadkracht. Deze mix van ondernemingszin, solidariteit en creativiteit vormen het culturele DNA van de Noorderkempen. Die waarden willen we versterken en toekomstgericht uitbouwen. Om dit te kunnen doen identificeren we hieronder de belangrijkste culturele uitdagingen die onze regio de komende periode moet aangaan.

Uitdagingen

Demografische veranderingen

Onze regio telt bijna 205.000 inwoners en evolueert demografisch. De bevolking vergrijst: het aandeel 65-plussers steeg in onze regio van 17,7% in 2014 naar 21,1% in 2024 (+3,4%). Daarvan is 5,6% (11.443 mensen) 80-plusser.

Voor 2032 zullen dit **23,8%** 65-plussers zijn, waarvan 8% 80-plusser. Dit maakt toegankelijkheid, bereik en drempelverlaging voor senioren nog crucialer. Denk aan programmatie overdag, vervoer en mobiliteit, drempelarme communicatie en vooral ook partnerschappen met zorg en welzijn. We moeten garanderen dat deze groeiende groep senioren blijvend kansen krijgt om creatief actief te zijn en deel te nemen aan cultuuractiviteiten.

Tegelijk neemt de **diversiteit** toe: het percentage inwoners van niet-Belgische herkomst bedraagt gemiddeld 29,3%. Uitschieters zijn Baarle-Hertog (72%), Ravels (46,7%), Hoogstraten (44,5%) en Turnhout (40,9%). Uiteraard hebben we als grensregio veel te maken met migratie uit Nederland. Gemiddeld 9,1% van de inwoners is van niet-Europese herkomst. Uitschieters zijn Rijkevorsel (slechts 3,8%) en Turnhout (21,3%).

Dit percentage steeg in de hele regio met **3,6%** over de laatste tien jaar, met uitschieter Turnhout +7,7%.

Ook bij **kinderen en jongeren** zien we een sterke toename van diverse herkomst: in 2024 heeft gemiddeld 41% van de min-25-jarigen in onze regio wortels buiten België (tegenover 29,7% in 2014). Hoewel het aandeel inwoners met Nederlandse roots hoog is, zijn deze cijfers dan weer niet te verklaren door grensmigratie: het aandeel jongeren met Nederlandse roots blijft al 20 jaar stabiel rond 16%. Dit wijst dus op een sterkere gezinsuitbreiding van andere herkomstgroepen.

Deze superdiversiteit brengt kansen en uitdagingen. Lokale besturen hebben bijvoorbeeld het gevoel dat inwoners met een migratieachtergrond minder participeren in het traditionele cultuurleven. Beter inzicht in effectieve participatiecijfers en het identificeren van lokale drempels zijn noodzakelijk om dit hard te maken, maar het thema leeft duidelijk. Een IGS kan met kennisdeling en het opzetten van transversale pilootprojecten hieraan tegemoet komen.

Ook jongerenparticipatie in het algemeen moet van de gemeenten aandacht krijgen. Het aandeel **jongeren** in onze regio (<25 jaar) bedraagt **27,2%** en daalt licht. Nieuwe strategieën zijn nodig om jongeren actief te betrekken, ook buiten klassieke verenigingsstructuren.

We leren van een belangrijke armoedeorganisatie waar armen het woord nemen in onze regio T'ANtWOORD dat **de lokale netwerken vrijetijdsparticipatie voor mensen in armoede** weinig slagkrachtig zijn. Er is bovenlokaal potentieel om *knowhow* te bundelen en zo meer mensen te bereiken die vandaag drempels ervaren.

Volgens recente officiële cijfers steeg in alle twaalf gemeenten het aandeel **inwoners met een laag inkomen** tussen 2014 en 2024. (Een laag inkomen wordt hier gemeten aan de hand van het recht op verhoogde tegemoetkoming).

	2014	2024
Arendonk	11,6	14,6
Baarle-Hert...	14,7	20,3
Beerse	10,5	12,4
Hoogstraten	12,2	13,2
Kasterlee	11,2	13,3
Lille	12,3	14,0
Merksplas	11,4	13,8
Oud-Turnho...	9,2	12,0
Ravels	12,6	14,1
Rijkevorsel	11,5	12,9
Turnhout	17,2	23,9
Vosselaar	9,1	11,8
Gemiddelde	12,6	15,8

Ter vergelijking: het Vlaams gemiddelde steeg van 14,5% in 2014 naar 17,4% in 2024. Onze regio scoort dus iets lager met een **stijging van 12,6% naar 15,8%**

De **kansarmoede bij jonge kinderen** (0–3 jaar) steeg in dezelfde periode van gemiddeld 11,5% naar **14,8%,** met uitschieters tot **26%** in Turnhout. Deze evolutie wijst op een toenemende concentratie van kansarmoede in de centrumstad en een geleidelijke verschuiving van kwetsbare gezinnen naar omliggende gemeenten, wat de nood aan een bovenlokale aanpak en versterking van vrijetijdsparticipatie in de regio onderstreept.

Gemeentebesturen zien dit als een kans voor het IGS: door bovenlokaal samen te werken vanuit cultuur rond sociale cohesie, diversiteit, jeugd en armoede kunnen we kennis delen en transversale projecten opzetten in de relevante domeinen die in elke gemeente het verschil maken.

(bron: provincies.incijfers.be)

Vrijwilligerswerk en verenigingen onder druk

In vergelijking met Vlaanderen scoort onze regio vergelijkbaar hoog in vrijwillige inzet: naar schatting engageert één op vijf inwoners (25%) zich als (in)formele vrijwilliger en 13,9% als formele vrijwilliger binnen een organisatie of vereniging. Ongeveer een kwart (24%) van deze vrijwilligers is actief in de cultuur- en socio-culturele sector. Daarmee behoort deze sector, naast sport, tot de grootste domeinen voor vrijwilligerswerk in Vlaanderen en België.

Toch signaleren vrijwel alle gemeenten uit de regio gelijkaardige zorgen bij hun verenigingen: vrijwilligers worden **schaarser, vergrijzen, en ervaren een hogere belasting.** Veel verenigingen steunen op een kleine kern van trekkers. Dat maakt hen kwetsbaar. De klassieke bestuursmodellen van vzw's staan onder druk, onder meer omdat jongere generaties zich minder langdurig verbinden en liever projectmatig of ad hoc werken. Die trend weerspiegelt zich ook in de Vlaamse cijfers: het aandeel vrijwilligers stijgt niet langer significant, en de gemiddelde tijdsinvestering van jongeren daalt, terwijl 50-plussers steeds vaker het draagvlak vormen van cultuurverenigingen, erfgoedwerkingen en adviesraden.

Onze regio kampt hier met een paradox: een sterk, trouw vrijwilligersveld, maar kwetsbaarheid voor vergrijzing, discontinuïteit en toenemende complexiteit van regelgeving. Zonder gerichte strategieën rond **verjonging, werving en vorming** dreigt dit veld te verzwakken.

Een bovenlokale aanpak is noodzakelijk: niet door de lokale werking te vervangen, maar door deze gericht te ondersteunen met methodieken, kennisdeling en netwerken. Zo maken we verenigingen sterker en helpen hen te verjongen en blijft het vrijwillige engagement een stabiele en duurzame pijler van het culturele leven in de Noorderkempen.

(Bronnen: Participatiesurvey 2022, Departement Cultuur, Jeugd en Media / KU Leuven, Vlaanderenvrijwilligt.be, *Profacts (2015). Vrijwilligerswerk in Vlaanderen – Kerngegevens. In opdracht van het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk. Gepubliceerd via Vlaanderenvrijwilligt.be,* herbevestigd in

Bevolkingsbevraging Vrije Tijd 2022, Participatiesurvey 2022 (CJM/KU Leuven), aangevuld met gegevens van Unisoc, *Vrijwilligerswerk in organisaties – Sectorprofielrapport 2020–2022.)*

Gebrek aan ondersteuning voor lokaal talent

De regio bruist van artistiek talent, maar kent weinig structurele ondersteuning voor kunstenaars, muzikanten en creatieve ondernemers op bovenlokaal niveau. Lokale cultuurdiensten hebben hiervoor onvoldoende ruimte of middelen. Veel beloftevolle jonge makers vinden na hun opleiding geen **ateliers, repetitieruimte of podiumkansen** in eigen streek. Daardoor trekken ze weg. Dit werd bevestigd tijdens het participatiemoment door zowel makers als organisaties. Lokale cultuurdiensten delen dit gevoel tijdens de individuele gesprekken. Zo verliest onze regio **cultureel kapitaal** aan andere gebieden. Tegelijk zijn vele artistieke groepen en verenigingen bovenlokaal samengesteld (leden uit meerdere gemeenten). Daardoor moeten zij navigeren door een web van verschillende voorwaarden en procedures voor materiaal, zaal en subsidie. Er is nood aan een gecoördineerde aanpak om lokale makers en creatievelingen te ondersteunen, te behouden en meer professionele kansen te geven in onze regio.

Onderfinanciering van onze regio

We stellen vast dat onze regio op cultureel vlak systematisch ondergefinancierd is door Vlaanderen. Analyse van de Vlaamse subsidiedatabank toont aan dat onze regio tussen 2014 en 2024 structureel minder Vlaamse cultuursubsidies ontving dan vergelijkbare Vlaamse regio's. In totaal vloeide in die periode ongeveer **€25 miljoen** aan Vlaamse cultuursubsidies naar de twaalf gemeenten samen, waarvan meer dan 90% geconcentreerd in Turnhout dankzij instellingen met een structurele werkingssubsidie zoals De Warande, HETGEVOLG, Theater Stap, MOOOV, AR-TUR, Erfgoed Noorderkempen en Stripgids. De overige gemeenten ontvingen samen minder dan **€2 miljoen** op tien jaar tijd, of gemiddeld **ongeveer €10 per inwoner per jaar**, tegenover een Vlaams gemiddelde van circa **€30 per inwoner per jaar**. Alleen Hoogstraten vormt een gedeeltelijke uitzondering met bijkomende werkingsmiddelen en één recent bovenlokaal cultuurproject van vzw LA:CH.

Deze cijfers wijzen op een structurele onderfinanciering van onze regio, met minder gesubsidieerde culturele infrastructuur en beperkte professionele omkadering buiten Turnhout.

De oprichting van een IGS Cultuur Noorderkempen biedt een unieke kans om dit structurele onevenwicht te corrigeren. Via de werkingssubsidie kan de regio een duurzaam fonds krijgen om zelf lokaal te investeren in cultuur. Bovendien kan een bovenlokale cultuurwerking de nodige expertise en mankracht aanwenden om lokale besturen, verenigingen en individuele makers actief te ondersteunen bij hun subsidieaanvragen, cofinanciering en zakelijke of productionele uitwerking van projecten. Zo landen meer middelen effectief in de regio en versterken we de culturele en creatieve economie.

(bron: Departement Cultuur, Jeugd en Media, Officiële subsidiedatabank 2014–2024; Cultuurregio-analyse OP/TIL, Landschapstekening 2024, p. 67–70.)

Infrastructuur en ruimte

Onze regio beschikt over een uitgebreid patrimonium aan culturele infrastructuur: van gemeenschapscentra, parochiezalen en bibliotheken tot sport- en jeugdcentra die ook voor culturele activiteiten worden ingezet.

Deze locaties vormen het kloppende hart van het lokale gemeenschapsleven en worden intensief gebruikt, vaak zelfs overbevraagd. De uitdaging schuilt dan ook niet zozeer in het aantal locaties, maar in hun **staat, onderhoud en gedeeld gebruik**. Een groot deel van de infrastructuur is verouderd en vraagt om renovatie of modernisering om toekomstbestendig te blijven. Voor individuele gemeenten is dat financieel moeilijk, waardoor vernieuwing vaak fragmentarisch verloopt. Tegelijk hebben sommige gemeenten de voorbije jaren fors geïnvesteerd in nieuwe infrastructuur, zoals een **vernieuwd gemeenschapscentrum in Oud-Turnhout** en de bouwplannen voor een **nieuw CC in Baarle-Hertog**. Zij staan nu voor de uitdaging om deze ruimtes optimaal te benutten en gedeeld gebruik te organiseren.

Onze dorpskernen kampen daarnaast met opkomende leegstand door veranderende economische en sociale functies. Volgens de Locatus-databank bedroeg de gemiddelde leegstand in Vlaanderen begin 2025 11,2% van alle handelspanden. Ter vergelijking: in 2008 was dat 5%, in 2015 net onder 9%. Deze stijging weerspiegelt structurele verschuivingen in consumptiegedrag, de opkomst van e-commerce en het wegvallen van klassieke sociale functies in de handelskernen. In de regio Noorderkempen liggen de cijfers rond het Vlaamse gemiddelde. In Arendonk stonden in 2024 23 van de 195 handelspanden leeg (ongeveer 11,8%) (HLN, 2024). Ook Turnhout kent een verhoogde leegstand in het stadscentrum, al zijn exacte cijfers niet publiek beschikbaar. Op basis van de Vlaamse inventaris van leegstand en lokale tellingen kan het totaal in de twaalf IGS-gemeenten samen worden geraamd op **ongeveer 330 leegstaande handelspanden**, goed voor 10 à 11% van het totale handelsbestand. Deze cijfers situeren de regio dicht bij het Vlaamse gemiddelde en onderstrepen de nood aan een gecoördineerde aanpak tussen verschillende beleidsdomeinen om leegstand tegen te gaan en ruimte in dorpskernen opnieuw maatschappelijk te activeren. Daarnaast staan in bijna elke gemeente kerkgebouwen voor een herbestemmingsoefening.

Deze combinatie van leegstand en verouderde infrastructuur maakt dat dorpskernen aan levendigheid verliezen, maar biedt tegelijk kansen. Onderbenutte of leegstaande ruimten kunnen opnieuw betekenis krijgen via gedeeld gebruik en creatieve herbestemming vanuit het culturele veld. Gemeenten zien hier een duidelijke rol voor het IGS als facilitator en regisseur om expertise te bundelen, een kader en methodiek te ontwikkelen om eigenaars en organisaties te verbinden, en transversale samenwerkingen op te zetten tussen beleidsdomeinen. Zo bouwen we aan een duurzame en flexibele collectieve (culturele) infrastructuur voor vandaag én morgen.

(bron: Locatus, geciteerd in Vlaams Parlement, Commissie Economie, 2025 en Vlaamse inventaris leegstand)

Nood aan regisseursrol

Zonder structurele samenwerking werkt elke cultuurdienst op een eigen eiland. Dat leidt tot inefficiëntie en dubbele inspanningen. Data over cultuurparticipatie worden momenteel onvoldoende verzameld, gedeeld of geanalyseerd. Daardoor ontbreekt zicht op het totaalbereik en kunnen we moeilijk gericht bijsturen. Ook op vlak van promotie en communicatie mist afstemming: elke dienst promoot hoofdzakelijk het eigen aanbod, er is geen gezamenlijke cultuuragenda of publiekscampagne. Dit leidt tot versnipperde communicatie en maakt het voor inwoners moeilijker om het aanbod in buurgemeenten te kennen. Door gebrek aan structurele afstemming kunnen er ook op vlak van programmatie overlappingen optreden of juist lacunes blijven.

Gemeenten en partners zoals De Warande en Masereel zijn vragende partij om een regisseur en ondersteuner te krijgen voor het organiseren van grote bovenlokale evenementen zoals **Winterwarm en Rhizoma.** Dit weegt momenteel te zwaar op lokale cultuurdiensten.

Daarnaast blijkt uit de voorbereidende gesprekken met de gemeenten over **UiTPAS Kempen** dat ook hier nood is aan duidelijke regie en bovenlokale afstemming. De drie subregio's IGS Stuifzand, IGS Neteland en onze regio willen naar 1 werkgever en 1 team voor UiTPAS Kempen streven. Tegelijk willen gemeenten die vandaag een eigen **lokale vrijetijdspas** hebben en daarbij hogere kortingen of aangepaste tegemoetkomingen bieden hun autonomie behouden, zonder verplichting om in UiTPAS Kempen te stappen. Met een IGS als regisseur blijft ook in dat geval samenwerking en overleg mogelijk.

Door samen te werken en te coördineren over de gemeenten heen, kunnen we: programmatie beter spreiden en op elkaar afstemmen, gezamenlijke communicatie campagnes opzetten, data bundelen en analyseren en duurzame netwerken uitbouwen voor overleg en samenwerking. Dit alles zorgt voor meer gelijkheid en duidelijkheid voor verenigingen, vrijwilligers en publiek in de hele regio.

Bibliotheken

De bibliotheken vormen een belangrijke constante binnen het culturele landschap van onze regio. Niet elke gemeente heeft een volwaardig gemeenschaps- of cultuurcentrum. Maar in elke gemeente is een bibliotheek actief, vaak met een stevig lokaal draagvlak en met expertise in leesbevordering en publiekswerking. Binnen het lokale vrijetijdsbeleid nemen zij een verbindende rol op. Ze zijn laagdrempelig, beschikken over infrastructuur en lokale netwerken. Bovendien spelen zij steeds vaker in op maatschappelijke noden. Vanuit dit perspectief zijn bibliotheken een logische en noodzakelijke partner in bovenlokale cultuurspreiding en participatiebevordering voor een IGS Cultuur.

Bibliotheken evolueren steeds meer naar volwaardige derde plekken: laagdrempelige, toegankelijke en veilige publieke ruimtes waar inwoners kunnen ontmoeten, leren, lezen en zich ontspannen. Bibliotheken bereiken groepen die elders moeilijker worden

bereikt, zoals jonge gezinnen, kinderen en jongeren, nieuwkomers, senioren en mensen die drempels ervaren in het vrijetijdsaanbod. Bovendien spelen bibliotheken een sleutelrol als digipunt waar inwoners ondersteuning krijgen bij digitale vragen, basisvaardigheden, administratie en online dienstverlening. Hierdoor vervullen ze een belangrijke inclusieve functie die het lokale en bovenlokale beleid versterkt. Deze rol als derde plek maakt hen tot een strategische pijler binnen de bovenlokale samenwerking. In elke gemeente leeft de ambitie om deze rol verder te versterken en de bibliotheek meer dan ooit te positioneren als sociaal-cultureel knooppunt. Een IGS kan deze ontwikkeling actief ondersteunen met kennisdeling en middelen voor gezamenlijke vorming, uitwisseling van goede praktijken en het opzetten van pilootprojecten.

De regio beschikt vandaag over drie samenwerkingsverbanden: **BibliNK23, Grasduin en Theek5**, die elk een waardevolle basis vormen voor regionale afstemming rond **transport, collectievorming, uitleen, leesbevordering en publieksactiviteiten.** Deze samenwerkingen functioneren goed, maar verschillen in maturiteit en schaal. De betrokken gemeenten willen deze netwerken ondersteunen en waar mogelijk uitbreiden of nauwer op elkaar afstemmen, zodat expertise, logistiek en communicatie efficiënter gedeeld kunnen worden.

De bibliotheken delen gelijkaardige **uitdagingen**: het bewaken van toegankelijkheid na verschillende sluitingen van filialen in kleinere deelgemeenten, de stijgende druk op personeel en vrijwilligers, en de nood aan samenwerking met welzijns- en onderwijsactoren om kwetsbare doelgroepen te bereiken. Met structureel overleg en het organiseren en financieren van acties binnen het IGS kunnen bibliotheken hun rol als derde plek versterken en hun maatschappelijke impact vergroten.

Conclusie

Onze regio is cultureel rijk dankzij sterke lokale initiatiefnemers en tradities, maar de geïdentificeerde uitdagingen vragen om een bovenlokale samenwerking. Door kennis en middelen te delen en samen uitdagingen aan te gaan kunnen we winsten boeken. Zo versterken we cultuurparticipatie, innovatie en gelijkheid in de hele regio. De bevindingen die hierboven aan bod kwamen, vormen de basis voor een gezamenlijke visie, duidelijke strategische en operationele doelen en concrete acties.

Gezamenlijke visie en ambities

De geest van pionierschap, vernieuwing en samenwerking vormen het DNA van onze regio. Vandaag zetten we dit voort in het culturele domein. We durven vernieuwen, verbinden en versterken, met respect voor de eigenheid van elke gemeente. We bouwen aan een vitale en samenhangende cultuurregio die haar kracht haalt uit samenwerking, kennisdeling en zorg voor haar kunstenorganisaties, verenigingen en makers. In de Noorderkempen bruist cultuur over de gemeentegrenzen heen, met ruimte voor experiment en ontmoeting. Er is een rijk en divers aanbod dat voor iedereen toegankelijk is. Het IGS Cultuur Noorderkempen versterkt de lokale dynamiek en maakt bovenlokale

samenwerking mogelijk. Initiatieven van burgers, verenigingen, bibliotheken en besturen vinden in het IGS een partner voor begeleiding, verbinding en, waar nodig, cofinanciering. Lokale besturen winnen aan slagkracht door gedeelde expertise en bovenlokale ondersteuning. Makers en organisaties vinden in onze regio plekken om hun praktijk uit te bouwen, samen te werken en zich te ontwikkelen.

Zo wordt het IGS de schakel tussen het lokale en Vlaamse niveau. We versterken wat lokaal leeft, bundelen expertise en zorgen ervoor dat cultuur in de Noorderkempen met een duidelijke stem en eigen identiteit kan wegen binnen het Vlaamse landschap. De pioniersboom Berk is het beeld dat onze visie draagt. Net zoals een berk groeit, moet het IGS kunnen groeien, nieuwe scheuten ruimte geven, de sterke bomen voeden en het bos beschermen tegen erosie, zodat cultuur ook in de toekomst stevig kan wortelen en bloeien.

De kruin is de vrucht van ons gezamenlijke werk: een open, toegankelijke en inclusieve cultuurparticipatie die zuurstof geeft aan de samenleving en bijdraagt aan welzijn, verbondenheid en ontplooiing.

De takken zijn de bibliotheken, cultuurdiensten, GC's en CC's: stevige en bereikbare plekken die cultuur, kennis, digitale ondersteuning en ontmoeting tot bij burgers brengen. Ze verbinden de stam met de kruin en zorgen ervoor dat cultuur dichtbij, toegankelijk en relevant blijft voor alle inwoners.

De stam verbeeldt het IGS, een wendbare organisatie die stevig verankerd is en tegelijk meebuigt met noden en kansen die zich in de regio aandienen.

Haar wortels staan voor de zorg en ondersteuning van makers en verenigingen die de culturele grondslag van onze regio vormen.

Doelstellingen

Om deze visie waar te maken formuleren we **4 strategische doelstellingen (SD).** Deze geven richting aan **operationele doelstellingen (OD).** Ze geven aan wat we de komende jaren praktisch gaan doen, welke resultaten we nastreven en tegen wanneer.

SD1 Het IGS Cultuur vormt een wendbare organisatie met regisseurs- en antennefunctie

Het IGS Cultuur Noorderkempen groeit uit tot een geïntegreerde, wendbare en efficiënt werkende projectvereniging die Erfgoed Noorderkempen, IOED, Archief en Cultuur verenigt binnen één structuur. Het IGS Cultuur ondersteunt en verbindt culturele actoren, verenigingen, bibliotheken, makers, organisatoren en lokale besturen en neemt een bovenlokale regisseursrol op in afstemming met het Bovenlokaal cultuurdecreet. Het IGS garandeert nabijheid via een sterke antennefunctie in alle twaalf gemeenten en zet een consistent kader uit voor vormingen van bib- en cultuurmedewerkers, programmatie afstemming, bibliotheekbeleid, vrijetijdsparticipatie, subsidiëring, communicatie en gebruik van infrastructuur en materiaal.

De focus ligt op faciliteren, verbinden en versterken. Elke gemeente blijft volledig autonoom in haar lokale cultuurwerking, terwijl het IGS net die zaken opneemt die slimmer en efficiënter zijn om bovenlokaal te organiseren. Het IGS werkt daarbij transversaal samen met domeinen zoals ondernemen, onderwijs, welzijn, jeugd, sport en toerisme om drempels te verlagen en culturele participatie te verbreden. Ze stimuleert actief bovenlokale samenwerking en creëert de randvoorwaarden waarin culturele initiatieven en gezamenlijke ambities kunnen groeien.

OD1 Omvormen van Erfgoed Noorderkempen met EC, IOED, Archief en Cultuur tot 1 organisatiestructuur

We brengen Erfgoed Noorderkempen (ENK) en IGS Cultuur samen in één projectvereniging met vier pijlers en één bestuur. Zo versterken we de continuïteit, delen we waar mogelijk personeel en expertise, en vermijden we dubbele kosten of parallelle structuren. We maken van het IGS een frisse, moderne en efficiënte organisatie. We trekken middelen uit om deze samensmelting uit te voeren en bouwen verder op de herstructurering en vernieuwingsoperatie die ENK reeds heeft aangevat.

We formaliseren **RONK** (Regionaal Overleg Noorderkempen van cultuurbeleidscoördinatoren) als structureel adviesorgaan van het IGS voor de culturele werking van de projectvereniging. Zo betrekken we de expertise van de cultuurprofessionals uit alle gemeenten rechtstreeks bij de uitvoering van het beleid. We behouden de huidige raad van bestuur en dagelijks bestuur van ENK. Deze zullen met dezelfde bevoegdheden blijven handelen.

We richten een structureel regionaal bibliothekenoverleg (**RBO**) op als tweede inhoudelijk adviesorgaan naast RONK. Waar RONK advies geeft over de brede culturele werking, geeft het RBO specifiek advies over bibliotheekbeleid, participatie, digitale inclusie en hun rol als derde plekken. Het RBO versterkt de bibliotheken als volwaardige partners binnen het IGS en zorgt ervoor dat hun expertise en noden systematisch meegenomen worden in de beleidsuitvoering.

Acties

- 2027: Samenvoegen IGS Cultuur met ENK.
- 2027: Ontwikkelen nieuwe naam en huisstijl.
- 2027: Formaliseren RONK.
- 2027: Oprichten RBO.

OD2 Uitbouw van een antennefunctie

De coördinator bovenlokale cultuur is regelmatig aanwezig op de vrijetijdsdiensten van alle gemeenten, als aanspreekpunt en verbinder. De antennefunctie richt zich niet enkel op de lokale besturen, maar ook op **bibliotheken, verenigingen, makers en partners uit jeugd, senioren, cultuur, onderwijs en welzijn.** De antennefunctie werkt zonder bijkomende rapportage of administratieve verplichtingen: signalen worden opgepikt via informeel contact op de lokale vrijetijdsdiensten, werkbezoeken en RONK.

Door fysieke nabijheid is het IGS tastbaar en herkenbaar. Lokale signalen worden sneller opgepikt en informele contacten omgezet in concrete acties of samenwerkingen tussen gemeenten, organisaties en sectoren.

Signalen die meerdere gemeenten herkennen, worden vertaald naar bovenlokale acties. Voorbeelden zijn gezamenlijke vorming, regionale kennisdeling, aankoop van materiaal, of kennisdeling.

- Lokale vragen worden waar mogelijk gekoppeld aan bestaande expertise, subsidies of partners, zodat gemeenten en verenigingen snel geholpen zijn.
- Structurele noden worden meegenomen in de opmaak van jaarlijkse actieplanning.
- Het IGS koppelt terug naar de diensten en het lokale veld welke acties worden opgezet, zodat signalen zichtbaar resultaat opleveren.
- Bij complexe of terugkerende signalen kan het IGS bemiddelen tussen gemeenten of partners en waar nodig een project opzetten of faciliteren.

OD3 Uitbouw van de regisseursrol

Bovenlokale projecten die vandaag lokaal worden gedragen, maar een regionale schaal en impact hebben (zoals Atelier in Beeld, Kunstendag voor Kinderen en gezamenlijke makersmarkten), worden waar mogelijk bovenlokaal gecoördineerd. Zo kunnen kleinere gemeenten aansluiten zonder veel bijkomende personeelsinzet. Deelname blijft vrijwillig, met focus op maximale participatie van burgers. Het IGS hanteert daarbij een transversale blik en betrekt waar mogelijk andere beleidsdomeinen zoals onderwijs, welzijn en toerisme. Zo zorgen we ervoor dat alle gemeenten uit de regio kunnen aansluiten en participeren, ongeacht hun grootte of capaciteit.

Voor de **Bibliotheken** verkent het RBO, samen met bestaande samenwerkingsverbanden **Grasduin, Theek5 en BibliNK23**, hoe een gedeelde catalogus, transportmodel en afgestemde reglementen op termijn kunnen groeien tot een toegankelijker en kwalitatiever bibliotheeknetwerk. We respecteren volledig de lokale autonomie en schaalverschillen, maar streven naar betere dienstverlening voor inwoners: vlotter uitlenen over gemeentegrenzen heen of een eenvoudiger lidmaatschap binnen de regio. Hiermee geven we een gezamenlijke ambitie vorm om de kracht van lokale bibliotheken te versterken én verkennen we stap voor stap de mogelijkheden van een regiobib-model.

Voor **organisatoren** richten we een programmatie-overleg op tussen zowel gemeentelijke en private locaties met focus op kalenderdeling, conflictvermijding, participatievergroting en kennisdeling.

We spreken regelmatig met de **professionele kunstenorganisaties** van de regio om synergieën te zoeken, hun regionale impact te vergroten en drempelverlagende initiatieven te stimuleren. Het IGS fungeert daarbij als verbindende spilfiguur die kunstorganisaties koppelt aan gemeenten, bibliotheken, jeugd, onderwijs, welzijn en lokale verenigingen. Zo ontstaan relevante transversale projecten die cultuurparticipatie, samenwerking en innovatie in de hele regio versterken.

Acties

- 2027: RBO ondersteunen en voorzitten.
- 2027: Programmatieoverleg opzetten.
- 2027: Bovenlokale evenementen en initiatieven inventariseren en analyseren.
- vanaf 2027 minimaal 1 jaarlijks overleg met professionele kunstenorganisaties.
- 2027: in kaart brengen van alle campagnes, evenementen en initiatieven met bovenlokale relevantie.
- Januari 2028: Bepalen welke bovenlokale evenementen, initiatieven en campagnes het IGS ondersteunt (in overleg met raad van bestuur, RONK en RBO).
- 2028: Start bovenlokale ondersteuning vanuit regisseursrol.

OD4 Het IGS bundelt, financiert en programmeert het regionale vormingsaanbod voor cultuur- en bibliotheekmedewerkers

Het IGS bundelt bestaand bovenlokaal vormingsaanbod (OP/TIL, Demos, Avansa, Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk, Cultuurconnect …) en programmeert dit op maat van noden die lokaal worden gesignaleerd via de antennefunctie, RONK, RBO en lokale besturen. Dat gebeurt zowel proactief als op vraag. We lobbyen om bovenlokale netwerk- en vormingsmomenten van andere organisaties ook in onze regio te laten plaatsvinden.

Daarnaast volgen we nieuwe wetgeving en subsidielijnen actief op en vertalen die ad hoc helder naar de gemeenten. Als ambassadeur en vinger aan de pols delen we inspirerende praktijken uit andere IGS'en en culturele organisaties, ook over de landsgrens heen, met lokale besturen.

Acties

- 2027: noden in kaart brengen. Een eerste regionaal netwerkmoment en indien mogelijk een eerste regionale vorming.
- Vanaf 2028: Jaarlijks minimaal 2 regionale vormings- of netwerkmomenten voor cultuur- en/of bibliotheekmedewerkers organiseren.

OD5 Een regionaal subsidiekader en financiële begeleiding voor culturele projecten

Vanuit de antennefunctie zoekt en stimuleert het IGS actoren om dossiers in te dienen voor **(grote bovenlokale) projectsubsidies**. We zoeken samen naar partners en gebruiken ons netwerk en expertise om de slaagkansen van deze dossiers te verhogen. We zorgen dat relevante subsidie lijnen voor het culturele veld up to date en gemakkelijk te vinden zijn op onze website.

Het IGS richt daarnaast een eigen laagdrempelig **microfonds** voor cultuurprojecten op. Dit fonds biedt eenvoudige criteria en snelle beslissing voor projecten met een bovenlokale uitstraling of om de participatie van inwoners van meerdere gemeenten te garanderen. Deze microsubsidies binnen het IGS vormen een aanvullende financieringslijn. Zo vullen we de gemeentelijke cultuursubsidies aan en kunnen we projecten die niet in aanmerking komen voor Vlaamse subsidies toch ondersteunen. We integreren dit met het **subsidiebeleid van ENK** tot 1 helder kader.

Het IGS organiseert de **beoordeling van kleinschalige bovenlokale cultuurprojecten.** binnen zijn werkingsgebied. Daartoe stelt het IGS per oproep een beoordelingsgroep samen bestaande uit cultuurbeleidscoördinatoren en bibliothecarissen **(RONK en RBO)** uit de deelnemende gemeenten. Zij treden op in hun professionele deskundigheid inzake cultuurbeleid, projectwerking en bovenlokale samenwerking en fungeren in deze context als onafhankelijke beoordelaars.

De beoordelingsgroep wordt samengesteld op basis van rotatie. Leden nemen niet deel aan de beoordeling van dossiers waarbij sprake is van een rechtstreeks of onrechtstreeks belangenconflict, waaronder dossiers van aanvragers gevestigd in de eigen gemeente of dossiers waarbij de beoordelaar inhoudelijk betrokken was bij de voorbereiding van het project. Deze onthouding wordt expliciet vastgelegd per beoordelingsronde.

De beoordeling gebeurt minimaal één maand vóór de Vlaamse indieningsdeadline en resulteert in een gemotiveerd advies aan het IGS. Voor een positief advies is een tweederdemeerderheid vereist.

De beoordeling en motivering van het advies gebeurt op basis van de criteria zoals vastgelegd in de regelgeving voor kleine bovenlokale cultuurprojecten, met name:

1. de kwaliteit van het inhoudelijke concept en de concrete uitwerking
2. het bovenlokale karakter van het project en de relevantie voor het werkingsgebied van het intergemeentelijk samenwerkingsverband
3. de mate waarin het project de reguliere werking van de aanvrager overstijgt
4. de realiseerbaarheid van de opzet, de timing en de haalbaarheid van het project

Het IGS voorziet een eenvoudige aanvraagprocedure en begeleidt aanvragers waar nodig bij het indienen van hun dossier, zonder tussen te komen in de inhoudelijke beoordeling.

Acties

- 2027: Piloot microfonds; enkel op doorverwijzing van gemeenten om procedures en toewijzingskader op scherp te stellen.
- 2028: Microsubsidiebeleid van Erfgoed Noorderkempen met dat van IGS Cultuur integreren.
- 2028: Integratie micfofonds in communicatieplan van het IGS.
- Vanaf 2028: Jaarlijks actualiseren van de subsidielijnen en administratieve sjablonen in de kennisdatabank in overleg met RONK.
- 2029: Scherp stellen van beoordelingskader en toeleiding voor de kleine bovenlokale projecten en opstarten communicatiecampagne om actoren te stimuleren in te dienen.
- Vanaf 2030: Opnemen adviesrol voor kleine bovenlokale projecten en begeleiding bij aanvragen.

OD6 IGS bouwt aan een communicatiekader voor de regio

We ontwikkelen een communicatiekader voor het IGS Cultuur. Dit kader onderzoekt de meerwaarde van bovenlokale communicatie om lokale culturele activiteiten te versterken. Bibliotheken en het RBO zijn hierbij structurele partners gezien hun rol in publiekswerking en bereik. Dit kader is een hefboom om de zichtbaarheid van het aanbod in de regio te versterken zodat gemeenten hun lokaal aanbod met bovenlokaal karakter makkelijker buiten de eigen gemeentegrenzen heen kunnen communiceren. De UiTinVlaanderen-agenda vormt daarbij het centrale kanaal, dat we koppelen aan onze website. Daarnaast faciliteert het kader kennisdeling en uitwisseling tussen de verschillende gemeenten en diensten (bv. toerisme) om hun communicatie te optimaliseren. We verkennen de meerwaarde van regiocampagnes, telkens met een gerichte focus op specifieke doelgroepen zoals kinderen en jongeren, nieuwkomers en senioren (bv. het zomeraanbod voor kinderen). Waar mogelijk sluiten we aan bij partners uit andere domeinen om de slagkracht te vergroten (bv. Sport of BOA).

Acties

- 2027: Communicatiekader uitwerken
- 2028: mogelijke regionale campagnes in kaart brengen en (externe) partners vastleggen
- 2029: Regionale campagnes samen met lokale vrijetijds- en communicatiediensten uitvoeren.

OD7 Het IGS optimaliseert het gebruik van infrastructuur en materiaal

Het IGS **inventariseert** het beschikbare materiaal en de infrastructuur in de regio. Toekomstige aankopen van gespecialiseerd materiaal kunnen worden afgestemd en waar nodig bovenlokaal aangekocht met een jaarlijks budget dat kan accumuleren. Zo moeten gemeenten niet meer individueel instaan voor de aankoop van dit materiaal. Beheer, uitleen en reservaties blijven steeds lokaal.

We stimuleren (tijdelijke) **invullingen van leegstand en gedeeld gebruik van onderbenutte ruimte** voor de creatie van repetitie- en atelierplekken voor makers en ruimte voor verenigingen om activiteiten te organiseren. We ontwikkelen een draaiboek en stimuleren partnerschappen waardoor gemeenten, lokale organisaties en verenigingen eenvoudiger initiatieven kunnen opzetten in deze ruimtes, zonder grote administratieve of financiële drempels. Door expertise, juridisch advies en waar opportuun financiële middelen te delen, helpen we gemeenten ruimte te creëren voor cultuur, creatief ondernemerschap en artistieke creatie. We zoeken aansluiting bij de **community of practice: Cultuurplekken van morgen** van OP/TIL om hier expertise en inspiratie te verwerven.

We vergemakkelijken het vinden van ruimte voor verenigingen en makers door het oprichten van een **regionale zaalzoeker.**

Acties

- 2027: Inventarisatie van infrastructuur en oprichting regionale zaalzoeker die makkelijk linkt naar de bestaande infrastructuur (privé en openbaar).
- 2028: Inventarisatie van materiaal, afstemmen van eventuele aankopen.
- 2029: Draaiboek invulling van leegstand en voor gedeeld gebruik ontwikkelen.
- Tegen 2032: Ondersteuning van minstens 5 nieuwe of gedeelde ruimtes in de regio.

SD2 Regionaal ondersteuningsnetwerk voor makers, verenigingen en organisatoren

Tegen 2032 beschikt het IGS over een regionaal steunpunt dat het volledige **culturele ecosysteem** in de regio versterkt. Dit omvat zowel de rijke traditie van lokale verenigingen (fanfares, toneelgezelschappen, heemkringen, amateurkunstengroepen, sociaal-culturele organisaties) en professionele kunstenorganisaties, als het groeiende veld van individuele makers en creatieve ondernemers.

Het IGS ondersteunt makers die zich (semi)professioneel tot hun praktijk verhouden, maar evenzeer vrijwilligers, bestuursleden, verenigingen, culturele organisatoren, en erfgoedspelers via de erfgoedcel. We behouden en versterken het lokale verenigingsleven en geven nieuwe vormen van engagement en creatie zuurstof.

Zo versterken we zowel het artistieke veld als de gemeenschapsgerichte en creatieve economie van onze regio, met aandacht voor continuïteit, vernieuwing en gelijke kansen voor alle culturele actoren.

OD1 Oprichten regionaal makersnetwerk met inspraak- en netwerkmomenten

Het IGS vult een belangrijke leemte in het culturele veld door een duurzaam netwerk uit te bouwen waarin makers - zoals beeldende kunstenaars, muzikanten, comedians, ontwerpers, ambachtslieden en creatieve ondernemers - elkaar kunnen vinden, kennis delen en drempels of knelpunten signaleren. Dit netwerk is niet bureaucratisch, maar projectmatig en open. Participatie gebeurt in korte inspraak- en netwerkmomenten waar we knelpunten verzamelen en oplossingen uitwerken. Op basis van de noden van makers (zakelijk werken, productie, communicatie, werken met doelgroepen) bundelen we bovenlokale kennis en verwijzen gericht naar bestaande vormingen (Kunstwerkt, VI.BE, Avansa, etc.). Indien nodig nemen we zelf initiatief om vormingen aan te bieden. Het IGS faciliteert verbindingen, maar neemt het werk niet over van de lokale diensten of van bovenlokale partners. Het IGS gaat, zodra het makersnetwerk vorm krijgt, actief op zoek naar makers uit ondervertegenwoordigde groepen om hen deel te laten uitmaken van het netwerk.

Acties

- 2027: Inspraak- en netwerkmomenten voor makers in de regio opstarten.
- 2028: Opstart regionale digitale kennisbank met informatie, modeldocumenten, begrotingssjablonen, fair pay-richtlijnen, etc. We bundelen hier alle bestaande informatie die relevant is voor onze regio. Gemeenten kunnen zo heel gericht vragen van verenigingen en makers doorverwijzen naar het IGS.

OD2 Vrijwilligers en verenigingen versterken

Het IGS versterkt het regionale vrijwilligerswerk en ondersteunt **sociaal-culturele en amateurkunstverenigingen** in de regio. We beantwoorden hiermee aan de voornaamste bezorgdheid die uit ons inspraakmoment voor verenigingen naar voren kwam: Het vinden en behouden van vrijwilligers (in kaderfuncties) en de toenemende administratieve complexiteit om een vereniging draaiende te houden.

Via de lokale cultuurraden en de antennefunctie identificeren we drempels en noden waar verenigingen op botsen. We denken gezamenlijk na over oplossingen en bundelen kennis, tools en good practices in onze **kennisbank.** Hier vinden verenigingen praktische informatie rond vzw-wetgeving, administratie, vrijwilligersbeleid, basisdigitalisering en werkbare methodieken voor het behoud en werven van vrijwilligers (al dan niet in kaderfuncties). We zorgen voor middelen om **pilootprojecten** op te starten die vervolgens in de regio of Vlaanderen geïmplementeerd kunnen worden.

Daarnaast neemt het IGS een bredere regierol op in **het versterken van vrijwilligerswerk over domeinen heen**. Veel lokale diensten en sectoren, van cultuur, bibliotheek en erfgoed tot sport, jeugd en welzijn, ervaren gelijkaardige uitdagingen rond werving, verjonging en continuïteit. Het IGS brengt deze partners structureel samen om noden te bespreken, bestaande tools te inventariseren, kennis te bundelen en gezamenlijke initiatieven mogelijk te maken. We maken hiervoor gebruik van synergie met de Erfgoedcel van ENK die hier ook een doelstelling rond heeft.

Het IGS voorziet een werkingsbudget om dit te faciliteren, bijvoorbeeld voor de verkenning van een regionaal vrijwilligersplatform, het organiseren van bijeenkomsten en het aanbieden van gezamenlijke vormingen. Daarbij kijken we ook expliciet naar de vrijwilligers die bibliotheken, GC's en CC's draaiende houden.

Door deze bovenlokale aanpak wordt het vrijwilligersbeleid in de regio wendbaarder en beter afgestemd op tijdelijke en thematische engagementen. Gemeenten, verenigingen en culturele infrastructuren krijgen toegang tot gedeelde expertise en praktische ondersteuning, waardoor hun werking toekomstbestendig wordt.

Acties

- 2027: Opstarten van kennisdeling rond vrijwilligersbeleid met (transversale) partners.

- 2027: starten met in kaart brengen noden en mogelijke oplossingen via cultuurraden.
- 2027: Pilootversie van kennisbank met links naar reeds bestaande informatiebronnen.
- 2027: Opstarten transversaal vrijwilligersoverleg.
- 2028: Leemtes in kennisbank identificeren en ad hoc uitbreiden.
- 2028: Eerste vormingen en pilootproject voor verenigingen vanuit antennefunctie in cultuurraad.
- 2028: Eerste acties met vrijwilligersoverleg.

OD3 IGS Cultuur stimuleert de spreiding van professionele kunsten in de hele regio.

Vanaf 2029 ontwikkelt het IGS samen met regionale en lokale partners **zoals Masereel en De Warande** een residentiewerking die inwoners toegang geeft tot professionele kunst en nieuwe creaties in hun eigen leefomgeving. Via deze werking kan kunst in de regio ontstaan en, waar relevant, circuleren tussen meerdere gemeenten, zodat inwoners kunst zowel lokaal als bovenlokaal kunnen beleven.

Residenties kunnen plaatsvinden in bestaande ateliers, culturele infrastructuur en bibliotheken in alle gemeenten. De werking combineert creatie en spreiding. Een belangrijke voorwaarde zal **participatieve creatie** zijn. Makers werken waar mogelijk samen met lokale verenigingen, scholen en bewoners rond thema's die leven in de gemeente.

Het IGS neemt hierin een **regisserende en faciliterende rol** op door partners te verbinden, een gedeeld budget te beheren en een transparant selectiekader te hanteren met aandacht voor artistieke kwaliteit, lokale verankering, spreiding, participatie, fair pay en duurzaamheid. Zo groeit de regio uit tot een plek waar kunst niet geconcentreerd is op één plek, maar ontstaat, circuleert en gedeeld wordt met en door haar inwoners. We zorgen ervoor dat de focus ligt op het ondersteunen van lokale makers, maar halen ook nationaal of internationaal talent naar onze regio om kruisbestuiving, netwerkverbreding en kennisuitwisseling van onze eigen professionele kunstensector te stimuleren.
De residentiewerking versterkt de bovenlokale identiteit van de regio en maakt van de Noorderkempen een **laboratorium voor ontmoeting en verbeelding.**

Acties

- 2028 uitwerken van een kader in samenspraak met de professionele kunstensector, RONK en RBO
- 2029 eerste residentieproject

SD3 IGS Cultuur faciliteert toegankelijke en inclusieve cultuurparticipatie van kansengroepen

Tegen 2032 versterkt het IGS de cultuurparticipatie van groepen die vandaag moeilijker bereikt worden of drempels ervaren, zoals ouderen, jongeren, mensen in armoede en inwoners met een migratieachtergrond. We werken aan het wegnemen van drempels die in de hele regio vergelijkbaar zijn en kiezen voor een aanpak die haalbaar, eenvoudig en uitvoerbaar blijft. Dit doen we door: de uitbouw van **een bovenlokaal netwerk vrijetijdsparticipatie**, **het verhogen van participatie** door kennisdeling, gezamenlijke initiatieven en data, **digitale en hybride participatie** faciliteren **en ambassadeurs van specifieke doelgroepen** te ondersteunen.

Het IGS Cultuur organiseert zelf geen grootschalige publiekswerking, maar creëert voorwaarden waarbinnen gemeenten, bibliotheken, scholen, verenigingen en lokale partners doelgroepen beter bereiken en drempels verlagen. We maken het mogelijk dat laagdrempelige cultuurprojecten in alle gemeenten ontstaan, die ontmoeting, participatie en herkenning vergroten. Het IGS versterkt wat lokaal leeft door kennis, methodieken, good practices, financiële ondersteuning en het stimuleren van regionale partnerschappen. Zo groeit een samenhangend en bovenlokaal participatiekader dat lokale slagkracht verhoogt en cultuurdeelname voor alle inwoners realistischer en toegankelijker maakt.

OD1 IGS bouwt aan een bovenlokaal netwerk vrijetijdsparticipatie

Het IGS start een **informeel** bovenlokaal netwerk vrijetijdsparticipatie, dat tegen 2032 uitgroeit tot een volwaardig bovenlokaal netwerk. We voldoen zo aan de wettelijke verplichtingen. Het netwerk stimuleert kennisuitwisseling in de regio en werkt samen met partners zoals Demos, de bestaande lokale participatienetwerken, armoede organisaties zoals T'ANtWOORD, Agentschap Integratie en Inburgering, Welzijnszorg Kempen, CAW, Welzijnsschakels, jeugd en bibliotheken. Het netwerk wordt een **gedeelde leer- en samenwerkingsomgeving** voor het verlagen van drempels tot cultuur en vrije tijd voor mensen in armoede.

Het bovenlokale netwerk vrijetijdsparticipatie wordt opgezet in nauwe samenhang met **UiTPAS Kempen**. Als IGS worden we een efficiëntere partner en belangenbehartiger binnen Welzijnszorg Kempen en UiTPAS Kempen en versterken we de samenwerking tussen de 3 subregio's van onze UiTPAS regio. De coördinator bovenlokale cultuur onderhoudt structureel overleg met de UiTPAS-medewerkers en de coördinatoren van Stuifzand en Neteland. Dit garandeert dat gedeelde noden en drempels voor gebruikers en aanbieders bovenlokaal worden aangepakt. Door integratie in het bovenlokaal netwerk vrijetijdsparticipatie verbreden we bewust de blik van UiTPAS om verder te kijken dan louter verhoogde tegemoetkoming.

Gemeenten zonder UiTPAS en/of met een eigen vrijetijdspas, zoals **Arendonk en Rijkevorsel**, kunnen volwaardig deelnemen aan het netwerk. Hun systemen worden geïntegreerd als gelijkwaardige instrumenten binnen een bredere regionale aanpak. Zo ontstaat een samenhangend, bovenlokaal participatiekader dat de slagkracht van alle gemeenten versterkt en de participatiekansen van inwoners in armoede duurzaam vergroot.

Acties

- 2027-2028: Opstarten informeel BNV door het samenbrengen van partners.
- 2029-2031: regelmatig overleg en uitbouw van het BNV
- 2032: Indienen BNV nota en start formeel netwerk vrijetijdsparticipatie.

OD2 Verhogen participatie door kennisdeling, gezamenlijke initiatieven en data

We stimuleren formats die binnen de regio reeds hebben bewezen dat ze werken, zoals terrastheater, huiskamerconcerten, mini-expo's in publieke gebouwen, wijkgerichte toonmomenten en kleinschalige co-creatieprojecten met diverse doelgroepen. Het IGS vertaalt werkende formats naar **draaiboeken**, zodat andere gemeenten deze makkelijk lokaal kunnen organiseren **zonder parallel of dubbel werk.**

Daarnaast onderzoekt het IGS waar regionale samenwerking een verschil kan maken in **inclusieve en toegankelijke cultuurbeleving**. Wat lokaal vaak te kleinschalig is om te realiseren, kan bovenlokaal wél voldoende impact genereren. Bijvoorbeeld gezamenlijke projecten rond **drempelverlaging voor ouderen**, prikkelarme voorstellingen, doventolken of eenvoudige taal in communicatie. Ook een periodieke doorlichting van toegankelijkheid via een externe partner (bijvoorbeeld een regionaal gecoördineerde "mystery visitor"-aanpak) kan waardevolle inzichten opleveren om verbeterpunten concreet te maken.

Voor **scholen** streven we naar een efficiëntere bovenlokale afstemming van programmatie, gebruik van culturele budgetten, vervoersafspraken en groepsbezoeken. We faciliteren overleg tussen de relevante actoren zodat elk kind minstens één keer per schooljaar een kwaliteitsvolle culturele activiteit kan bijwonen.

Tenslotte stimuleert het IGS **dataverzameling en analyse** van publieksbereik en cultuurparticipatie via tools zoals UiTPAS en Cultuurconnect, zodat gemeenten hun werking kunnen bijsturen op basis van feiten. Deze datagedreven aanpak versterkt beleidskwaliteit en maakt bovenlokale rapportering aan Vlaanderen eenvoudiger.

Acties

- Vanaf 2028: Het IGS maakt één jaarlijks rapport met bestaande cijfers over publieksbereik, leeftijdsprofielen, gebruik van kansentarief, aanbod en deelname, etc. voor elke gemeente.
- Vanaf 2028 eerste gezamenlijk project

- 2029: Regionaal formats-overzicht voor laagdrempelige cultuurprojecten finaliseren (pick-and-implement format voor gemeenten).
- 2030: Samen met culturele en gemeenschapscentra een jaarlijks kalenderoverzicht van schoolprogrammatie, afspraken rond groepsbezoeken en een bundeling van vervoersmogelijkheden per gemeente ontwikkelen.

OD3 Digitale en hybride participatie faciliteren

Het IGS onderzoekt en test mogelijkheden om voorstellingen en lezingen te **streamen** naar plekken zoals bibliotheken, woonzorgcentra, gemeenschapscentra, scholen, jeugdhuizen, gevangenissen en asielcentra. Bibliotheken zijn natuurlijke partners voor deze digitale inclusie. Ze beschikken over infrastructuur en expertise om digipunten en streaming van culturele activiteiten mogelijk te maken. We betrekken de bibliotheken actief in onze digitale-inclusiestrategieën. Zo maken we cultuur bereikbaar voor minder mobiele doelgroepen.

Acties

- 2027: Technische en juridische haalbaarheidsstudie en pilootstream met één partner.
- 2028–2030: Jaarlijks streven naar minimaal 3 gefilmde of gestreamde voorstellingen verspreid over verschillende gemeenten.

OD4 Het IGS maakt ambassadeurs van specifieke doelgroepen

We willen speciale aandacht hebben voor de groepen die uit de omgevingsanalyse naar voren komen als belangrijke kansengroepen in de regio**: jongeren en mensen met een migratieachtergrond.** Ouderen zijn reeds goed vertegenwoordigd binnen het huidige culturele veld en vinden hun weg redelijk vlot via bestaande initiatieven.

Door bepaalde personen gericht als ambassadeurs van de regionale cultuur in te zetten, verspreiden we via hen het lokale aanbod, en bereiken we ondervertegenwoordigde doelgroepen beter, terwijl we drempels identificeren.

Acties

- 2028: Uitwerken regionaal ambassadeurskader met lichte ruilmechanismen.
- 2029: Opstart ambassadeurskader.

SD4 De bibliotheken als culturele, digitale en participatieve hubs

In veel gemeenten ontbreekt een CC of GC, maar bibliotheken vormen overal een constante. Daarom kiezen we ervoor om bibliotheken een belangrijke rol te geven binnen het IGS Cultuur. Tegen 2032 zijn de bibliotheken in de twaalf gemeenten structureel ingebed als **bovenlokale knooppunten voor cultuurparticipatie, ontmoeting, educatie en digitale ondersteuning** binnen de werking van IGS Cultuur Noorderkempen. Het IGS ondersteunt deze evolutie door een slagkrachtig regionaal bibliothekenoverleg te organiseren, gezamenlijke initiatieven op te zetten rond leesbevordering, digitale inclusie en publiekswerking, en door systematisch **transversaal** samen te werken met jeugd, onderwijs, welzijn en vrijetijdsparticipatie. Hierdoor ontwikkelen bibliotheken zich tot sterke derde plekken in elke gemeente, met een herkenbare rol als laagdrempelige, toegankelijke en inclusieve ontmoetingsplaats, en als eerste aanspreekpunt voor kwetsbare groepen. Bibliotheken zijn plekken waar burgers het lokale en bovenlokale culturele aanbod ontdekken en toeleiding krijgen naar participatie.

OD1 Structureel overleg en inbedding

Bibliotheken vervullen een sleutelrol in de lokale cultuurwerking, maar hebben nog geen formeel mandaat op bovenlokaal niveau. Het IGS verankert de bibliotheken daarom structureel in de overleg- en adviesstructuren van de projectvereniging, naar analogie met RONK. Zo benutten we hun expertise volwaardig en creëren we een duurzame verbinding tussen het lokale werkveld en de regionale ambities.

Acties

- 2027: Oprichten en opnemen van RBO in de advies- en overlegstructuur van het IGS.
- 2027: Vastleggen van advies- en beslissingsrechten van het regionaal bibliothekenoverleg binnen het IGS.
- Doorlopend: Structurele betrokkenheid van bibliotheken bij de uitvoering van SD1, SD2 en SD3.

OD2 Gezamenlijke activiteiten en campagnes

Bibliotheken organiseren jaarlijks **publieksacties** zoals Poëzieweek, Voorleesweek, Jeugdboekenmaand en auteurslezingen. Door deze campagnes bovenlokaal te verbinden, realiseren we een groter bereik, een sterkere regionale identiteit en efficiëntere communicatie. Het IGS ondersteunt deze initiatieven en betrekt de bibliotheken als vaste partners in bredere regionale cultuurcampagnes.

Acties

- 2027: Opmaak van een jaarlijks overzicht van regionale bibliotheekcampagnes en publieksacties.
- 2028: Kennisdeling tussen bibliotheken en cultuurdiensten rond publieksbereik en rol van IGS bij publieksacties bepalen
- Ten laatste 2029: Eerste gezamenlijke regionale campagne.
- Doorlopend: Structurele betrokkenheid van bibliotheken bij SD1OD6: regionaal communicatie kader

OD3 Versterken van bibliotheken rond digitale inclusie en hybride cultuurbeleving

Bibliotheken zijn vandaag al belangrijke digipunten waar inwoners digitale vragen stellen, ondersteuning krijgen en oefenen met basisvaardigheden. Deze rol wordt steeds belangrijker door de toenemende digitalisering van overheid, cultuur en onderwijs. We ondersteunen bibliotheken in het versterken en verder uitbouwen van hun positie als digitale hubs van de gemeenten.

Acties

- 2027-2028: Onderzoek naar regionale acties rond digipunten en ondersteuning van inwoners die digitaal niet mee zijn in samenwerking met RBO.
- 2029: eerste pilootproject gerealiseerd

OD4 Faciliteren van gezamenlijke aankopen en transversale samenwerking

Bibliotheken spelen in veel gemeenten een centrale rol in vrijwilligersbeleid met onder meer voorleesvrijwilligers, taalvrijwilligers en ondersteuners van digipunten. Het IGS ondersteunt deze werking door kennisdeling en vorming bovenlokaal te organiseren. Daarnaast faciliteert het IGS gezamenlijke samenaankopen van promotiemateriaal, communicatie en logistieke middelen. Het IGS stimuleert ten slotte transversale samenwerkingen zodat bibliotheken verder kunnen uitgroeien tot volwaardige derde plekken in elke gemeente: laagdrempelige publieke ruimtes waar ontmoeting, leren, participatie en inclusie centraal staan.

Acties

- vanaf 2027: Ondersteuning bij gezamenlijke aankopen zoals promotiemateriaal, communicatie of logistieke middelen.
- vanaf 2028: Transversale samenwerkingen stimuleren rond taalkansen, toegankelijkheid en drempelverlaging, digitale drempels verlagen.

Organisatie en governance IGS Cultuur Noorderkempen

Organisatie en samenwerking

Het IGS Cultuur beschikt over **1,7 VTE**: een **100% coördinator** (A/B-niveau) voor bovenlokale cultuur en een **50% VTE projectmedewerker** (B/C-niveau). Idealiter wordt de projectfunctie gecombineerd met een deeltijdse functie binnen Erfgoed Noorderkempen (ENK), zodat één voltijdse kracht beide werkingen ondersteunt.

De coördinator is verantwoordelijk voor de uitvoering van de cultuurnota en wordt ondersteund door de projectmedewerker en, waar mogelijk, door gedeelde medewerkers van ENK binnen het vernieuwde organisatiemodel. Om deze samenwerking te versterken, voorzien we daarnaast een **20% VTE algemeen coördinator** (A-niveau) voor de overkoepelende afstemming tussen de verschillende deelwerkingen van de projectvereniging. Samen met de beoogde **60% VTE** reeds voorzien bij ENK ontstaat er zo een **80% VTE** algemene coördinatie voor de volledige projectvereniging.

Daarnaast stellen we ons open om het werkgeverschap van **UiTPAS Kempen** voor de deelnemende gemeenten op ons te nemen en integreren we UiTPAS Kempen in het luik vrijetijdsparticipatie van het IGS. We verankeren UiTPAS Kempen structureel in zijn overleg- en samenwerkingsmechanismen. Op deze manier blijven de werking en organisatie van het IGS compatibel en complementair met zowel Erfgoed Noorderkempen als UiTPAS Kempen.

Door synergieën tussen de doelstellingen van ENK en het IGS te benutten, kan het huidige personeel van ENK optimaal worden ingezet. **In 2029 voorzien we een eerste evaluatie van de samenwerking en taakverdeling**, zodat deze optimaal blijft aansluiten bij de behoeften van de gemeenten. Indien aanpassingen nodig blijken, bijvoorbeeld in rollen, governance of operationele organisatie, kunnen deze binnen het decretaal kader worden doorgevoerd, zonder de Vlaamse subsidies in het gedrang te brengen.

De cultuurnota 2027–2032 vormt een **strategisch en lerend beleidskader**. De bovenlokale samenwerking vertrekt vanuit duidelijke strategische doelstellingen, maar erkent dat niet alle noden en kansen vooraf volledig in kaart kunnen worden gebracht, net omdat er vandaag nog geen structurele IGS-werking bestaat. Daarom voorziet het IGS **in 2029 een tussentijdse evaluatie van de vooropgestelde doelen en acties.** Dit evaluatiemoment maakt het mogelijk om, op basis van monitoring, data en signalen uit de antennefunctie, operationele doelstellingen en acties gericht bij te sturen, nieuwe noden te detecteren en prioriteiten te herbekijken. Deze bijsturing gebeurt steeds binnen de goedgekeurde strategische doelstellingen, met behoud van de bovenlokale meerwaarde en in dialoog met de deelnemende gemeenten en Vlaanderen. Op die

manier combineert het IGS een ambitieuze langetermijnvisie met de nodige flexibiliteit om in te spelen op een veranderende context en reële noden in de regio.

Jaarlijks rapporteert het IGS over de output én outcome van de doelstellingen aan de lokale besturen zodat elke partnergemeente inzicht heeft in de gerealiseerde acties, bereikte inwoners en bovenlokale meerwaarde.

Bij gewijzigde inkomsten, bijvoorbeeld door Vlaamse besparingen of een vermindering van partners, worden acties proportioneel afgebouwd. De gemeentelijke bijdragen blijven stabiel gedurende de goedgekeurde subsidieperiode 2027–2032.

Ambtelijk en politiek overleg

De besluitvorming binnen de projectvereniging wordt helder afgebakend:

- De **Raad van Bestuur** bewaakt het strategische kader, de begroting en het meerjarenplan en rapporteert hierover aan de gemeentelijke colleges.
- Het **Dagelijks Bestuur** is bevoegd voor de uitvoering van de goedgekeurde doelstellingen, waaronder de toekenning van de microsubsidies na advies van RONK.
- **RONK** fungeert als ambtelijk adviesorgaan, garandeert de inhoudelijke afstemming tussen gemeenten en geeft advies over de kleine bovenlokale subsidies.
- **RBO** (regionaal bibliothekenoverleg) krijgt een adviserende rol vergelijkbaar met RONK, met mandaat om beleidsvoorstellen te doen rond leesbevordering, digitale inclusie, toegankelijkheid en gezamenlijke publiekswerking.
- De **politieke vertegenwoordiging** wordt verzekerd via de schepenen bibliotheek en cultuur, die op regelmatige basis worden betrokken bij de evaluatie van de werking en de voorbereiding van beslissingen binnen de Raad van Bestuur.

Het IGS werkt vraag gestuurd, maar vooral proactief: het identificeert actief kansen, noden en samenwerkingen, en stemt steeds af met lokale diensten voor uitvoering.

Inspraak en participatie

Naast RONK voorzien we blijvende inspraak van het middenveld en burgers. De twee inspraakmomenten in 2025 vormden een eerste stap. Ook tijdens de werkingsperiode blijven we in dialoog via open fora en participatiemomenten met burgers en middenveld. De bestaande cultuurraden blijven betrokken, en de makerscommunity rond het IGS vormt een permanent aanspreekpunt voor feedback en identificatie van noden en drempels.

Regionale en transversale samenwerking

Het IGS onderhoudt nauwe contacten met buurland Nederland via Kunstloc Brabant, en omliggende regio's zoals Stuifzand en Neteland. Daarnaast deelt het IGS kennis via het lerend netwerk van OP/TIL en binnen de regio stimuleert ze samenwerking over beleidsdomeinen heen, vooral met sport, jeugd, onderwijs en welzijn, via pilootprojecten en structureel overleg.

Besluitvorming en goedkeuring

Na goedkeuring door de gemeentebesturen volgt indiening bij Vlaanderen in maart 2026. Bij positieve beslissing in het najaar van 2026, worden de verdere samenwerkingsafspraken formeel vastgelegd. De opstart van het IGS Cultuur Noorderkempen is voorzien op 1 januari 2027.

Financiering: principes en aanpak

De financiering van het IGS Cultuur Noorderkempen steunt op een mix van Vlaamse subsidies en lokale bijdragen.

Vlaamse werkingssubsidie

Het decreet voorziet een werkingssubsidie voor intergemeentelijke bovenlokale cultuurwerking voor een periode van 2027 tot 2032. Deze subsidie is populatiegebonden. Voor onze twaalf gemeenten samen (ruim 200.000 inwoners) kunnen we rekenen op een aanzienlijk jaarlijks bedrag van Vlaanderen. Dit vormt de financiële ruggengraat van het IGS. De referentie-inwonersaantallen van 1 januari 2025 gelden hiervoor als basis.

Lokale cofinanciering

Om de doelstellingen van het IGS waar te maken, wordt een beroep gedaan op een totaal werkingsbudget van **€289185,40** dat bestaat uit een jaarlijkse werkingssubsidie van Vlaanderen van €0,8 per inwoner en gemeentelijke cofinanciering van €0,6 per inwoner. Dit gezamenlijke budget wordt ingevuld volgens de begroting in bijlage. Vlaanderen vraagt een gedetailleerde begroting tot 2029. Dat jaar kunnen we vervolgens evalueren en bijsturen waar nodig.

Gemeentelijke bijdragen

gemeente	inwoners	aandeel %	bijdrage
Arendonk	13798	7%	8278,8
Baarle-Hertog	3060	1%	1836
Beerse	18668	9%	11200,8
Hoogstraten	22385	11%	13431
Kasterlee	19775	10%	11865
Lille	17081	8%	10248,6
Merksplas	8917	4%	5350,2
Oud-Turnhout	14981	7%	8988,6
Ravels	15574	8%	9344,4
Rijkevorsel	12551	6%	7530,6
Turnhout	47951	23%	28770,6
Vosselaar	11820	6%	7092
Totaal	**206561**	**1**	**123936,60**
Subsidie Vlaanderen			**165248,80**

Private ondersteuning

We schuwen ook alternatieve financieringsbronnen niet. Cultuur kan aantrekkelijk zijn voor sponsors en lokale bedrijven. Een bruisend cultuuraanbod maakt de regio aantrekkelijker als woon- en werkplek. We benaderen actief bedrijven voor partnerschappen: bijvoorbeeld sponsoring van een evenement, meterschap van een project, of via het Vlaams Mecenaatswetgevingskader. Onze niet-gemeentelijke structuur vergemakkelijkt samenwerking met private spelers, meer dan individuele gemeenten doorgaans kunnen. Uiteraard bewaken we steeds de objectiviteit en integriteit van onze werking bij dergelijke samenwerkingen in samenspraak met de raad van bestuur.

Besluit en call-to-action

Met deze cultuurnota zetten we een ambitieus maar haalbaar kader neer voor 2027–2032. Door samen te werken versterken we het lokale cultuurbeleid, bereiken we meer inwoners en realiseren we projecten met een schaal en impact die geen enkele gemeente afzonderlijk kan dragen.

De lokale meerwaarde zal snel zichtbaar zijn: van extra aanbod voor uw inwoners tot nieuwe kansen voor uw verenigingen. Tegelijk spreken we vanaf nu met één stem richting Het Vlaams Departement Cultuur, Jeugd & Media. Zo krijgt onze regio de middelen waar ze recht op heeft en zet ze mee de toon in het bovenlokaal cultuurbeleid.

We ondersteunen onze makers en bouwen aan een netwerk dat de creatieve economie van onze regio een boost zal geven.

Kortom, we staan aan de start van een veelbelovend traject. We rekenen op uw vertrouwen en steun om deze volgende stap te zetten. Keurt u deze cultuurnota goed, dan engageren we ons samen voor een bloeiende, inclusieve en toekomstgerichte cultuurregio Noorderkempen. Dat is een investering in onze gemeenschap die haar vruchten zal afwerpen in sociale cohesie, welzijn en regionale uitstraling.

We vragen elk gemeentebestuur om de nodige besluiten te nemen om toe te treden tot het IGS Cultuur Noorderkempen 2027-2032 en deze cultuurnota formeel goed te keuren. Samen geven we hiermee het startschot voor een nieuw hoofdstuk in ons cultuurbeleid.